

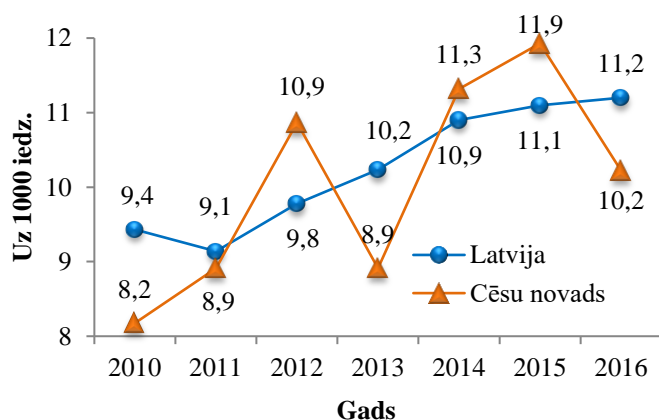
Cēsu novada veselības profils

Šajā profilā apkopoti dati par būtiskākajiem veselības rādītājiem Cēsu novadā laika periodā no 2010. gada līdz 2016. gadam*. Informācija sagatavota, izmantojot Centrālās statistikas pārvaldes un Slimību profilakses un kontroles centra datus.

Plašāka informācija par Latvijas iedzīvotāju veselību pieejama mājas lapā www.spkc.gov.lv

1.attēls. Dzimstība Cēsu novadā un vidēji LV, uz 1000 iedzīvotāju (CSP dati)

Iedzīvotāju skaits: 16 628 (2016. g. beigās)

Procenti no Latvijas iedzīvotājiem: 0,85%

Iedzīvotāju blīvums: 97 iedzīvotāji uz km²

Iedzīvotāju dabiskā kustība: dzimuši 171, miruši 250, starptautiskā migrācija: - 142 cilv. (CSP dati)

Pozitīvās tendences

- ☑ Zema perinatālā un zīdaiņu mirstība.
- ☑ Zemāka saslimstība un mirstība no ļaundabīgiem audzējiem nekā vidēji LV (2016. g. par 10% un 36%).
- ☑ Zemāka saslimstība ar atsevišķām infekcijas slimībām – tuberkulozi, STI, hronisku C hepatītu.
- ☑ Zemāks potenciāli zaudēto mūža gadu rādītājs nekā vidēji LV (2016. g. par 9%).
- ☑ Augstāks ģimenes ārstu, pediatru un internistu relatīvais skaits nekā vidēji LV (2016. g. par 49%).
- ☑ Augstāks ambulatoro apmeklējumu skaits pie ārstiem un mājas vizīšu skaits nekā vidēji LV.

Problēmas un izaicinājumi

- ☑ Dinamikā pieaugoša mirstība no SAS, pēdējos trīs gados pārsniedzot vidējo mirstību valstī.
- ☑ Pēdējos gados palielinājies pašnāvību skaits.
- ☑ Augsts potenciāli zaudēto mūža gadu rādītājs ārējo cēloņu dēļ.
- ☑ Augstāka mirstība no cukura diabēta (2016. g. par 28%).
- ☑ Augstāka mirstība no gremošanas sistēmas slimībām (2016. g. par 58%).

*Sakarā ar administratīvi teritoriālo reformu salīdzināmi dati pieejami tikai kopš 2010. gada.

Tabulā attēloti veselību raksturojoši rādītāji **2016. gadā** Cēsu novadā salīdzinājumā ar vidējiem rādītājiem valstī. Zem tabulas atrodams rādītāju aprēķina skaidrojums.

Vienkāršākai uzskatei izmantoti simboli un krāsas:

🔴 Rādītājs ir augstāks nekā vidēji valstī

🟢 Rādītājs ir zemāks nekā vidēji valstī

⚪ Rādītājs būtiski neatšķiras (<5%) no vidējā rādītāja valstī

● sarkans – negatīvs rādītājs

● zaļš – pozitīvs rādītājs

● oranžs – neitrāls rādītājs

	Rādītājs	Vidēji Latvijā	Cēsu novadā	Tendence periodā Cēsu novadā	Pozīcija pret vidējo rādītāju valstī
Iedzīvotāji	1 Demogrāfiskās slodzes līmenis	625	674		🔴
	2 Dzimstība	11,2	10,2		🟢
	3 Vidējā mēneša darba alga bruto (EUR)	927	751		🟢
Veselības un veselības aprūpes rādītāji	4 Saslimstība ar ļaundabīgiem audzējiem	567	508		🟢
	5 Cukura diabēta pacientu relatīvais skaits	4561	3524		🟢
	6 Saslimstība ar tuberkulozi	28,6	*	-	-
	7 Saslimstība ar HIV/AIDS	18,6/5,3	29,9/*		🔴/-
	8 Saslimstība ar STI	102	59,8		🟢
	9 Saslimstība ar jaunatklātu hronisku C hepatītu	97,3	47,8		🟢
	10 Saslimstība ar laimberiliozi/ērču encefalītu	24,4/11,7	17,9/*		🟢/-
	11 Bērnu, kas dzimuši nepilngadīgām mātēm, īpatsvars no visiem dzīvi dzimušajiem, %	0,8	1,06		🔴
	12 Bērnu, kas dzimuši mātēm pēc 35 g.v., īpatsvars no visiem dzīvi dzimušajiem, %	19,0	16,9		🟡
	13 Dzīvi dzimušie ar zemu dzimšanas svaru (zem 2500 g), %	4,3	4,8		🔴
	14 Ārstu relatīvais skaits	34,6	35,9		⚪
	15 Ģimenes ārstu, internistu un pediatru relatīvais skaits	9,6	14,3		🟢
16 Ambulatoro apmeklējumu skaits pie ārstiem/mājas vizīšu skaits	5,9/0,13	9,4/0,4		🟢/🟢	
Mirstība	17 Mirstība no sirds un asinsvadu sistēmas slimībām	809	903		🔴
	18 Mirstība no ļaundabīgiem audzējiem	301	191		🟢
	19 Mirstība no ārējiem nāves cēloņiem	85,8	89,7		⚪
	20 Mirstība no cukura diabēta	28,0	35,9		🔴
	21 Mirstība no gremošanas sistēmas slimībām	52,9	83,7		🔴
	22 Perinatālā mirstība	7,5	*	-	-
	23 Zīdaiņu mirstība	3,7	*	-	-
	24 Potenciāli zaudētie mūža gadi** līdz 64 g. v.	5366	4904		🟢

Piezīmes: 1 Darbspējas vecumu nesasnējušo un pārsniegušo personu skaits vidēji uz 1000 personām darbspējas vecumā 2016.g. sākumā; 2 Uz 1000 iedzīvotāju; 3 Pavisam, bez privātā sektora komersantiem ar nodarbināto skaitu <50; 4 Jaunie gadījumi, uz 100 000 iedzīvotāju; 5 Uz 100 000 iedzīvotāju; 6-10 Jaunie gadījumi, uz 100 000 iedzīvotāju; 8 Gonokoku infekcija, uroģenitālā hlamīdioze, sifiliss; uz 100 000 iedzīvotāju; 11-12 Īpatsvars procentos no dzīvi dzimušajiem mātēm visās vecuma grupās; 13 Īpatsvars procentos no visiem dzīvi dzimušajiem; 14 Ārstu skaits bez zobārstiem, ar stažieriem un rezidentiem, uz 10 000 iedzīvotāju; 15 Uz 10 000 iedzīvotāju; 16 Uz 1 iedzīvotāju; 17-21 Uz 100 000 iedzīvotāju attiecīgā vecuma grupā; 22 Uz 1000 dzīvi un nedzīvi dzimušo; 23 Uz 1000 dzīvi dzimušo; 24 Uz 100 000 iedzīvotāju vecuma grupā 0-64 gadi.

Datu avoti: 1-3 CSP; 4-5 PREDA, SPKC; 6-10 VISUMS, SPKC; 11-13 Jaundzimušo reģistrs, SPKC; 14-15 Pārskats par iestādes personālu, SPKC; 16 Pārskats par ārstniecības iestādes darbību, SPKC; 17-24 Latvijas iedzīvotāju nāves cēloņu datu bāze, SPKC.

* *Mazāk par 3 gadījumiem gadā*

** **Potenciāli zaudētie mūža gadi (PZMG)** – gadi, kurus cilvēks būtu nodzīvojis līdz kādam noteiktam vecumam, ja nebūtu miris nelaimes gadījumā, kādas slimības vai cita iemesla dēļ; aprēķināti iedzīvotājiem līdz 64 gadu vecumam (ieskaitot)

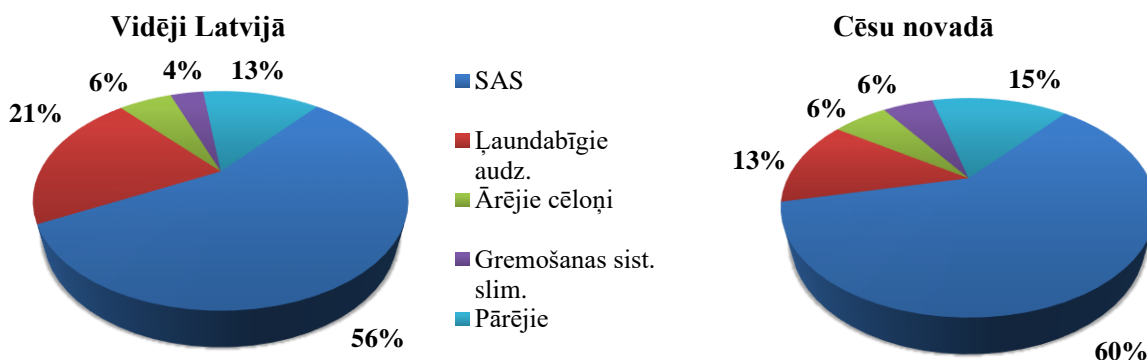
Situācijas apraksts

Cēsu novads ir piecpadsmitais mazākais novads Latvijā pēc teritoriālās platības, tomēr tam raksturīgs augsts iedzīvotāju blīvums. Kopumā Cēsu novadā, līdzīgi kā citās Latvijas vietās, iedzīvotāju skaits dinamikā pakāpeniski samazinās, - kopš 2010. gada iedzīvotāju skaits ir samazinājies par apmēram 10% jeb 1,8 tūkstošiem iedzīvotāju.

Jaundzimušo skaits Cēsu novadā ir svārstīgs, **dzimstība** atsevišķos gados gan pārsniedza, gan bija zem vidējā rādītāja valstī, 2016. gadā – 10,2 jaundzimušie uz 1000 iedz., kamēr vidēji Latvijā 11,2 (skat. 1. attēlu). Jaundzimušo īpatsvars ar **zemu dzimšanas svaru** (zem 2,5 kg) laika periodā no 2010. gada ir nedaudz zemāks kā vidēji valstī, lai gan 2016. gadā reģistrēts neliels pieaugums – 4,8% (vid. LV 4,3%). Gan **perinatālā mirstība** (nedzīvi dzimušie un pirmajā dzīves nedēļā mirušie), gan **zīdaiņu mirstība** Cēsu novadā ir zema (skat. tabulu).

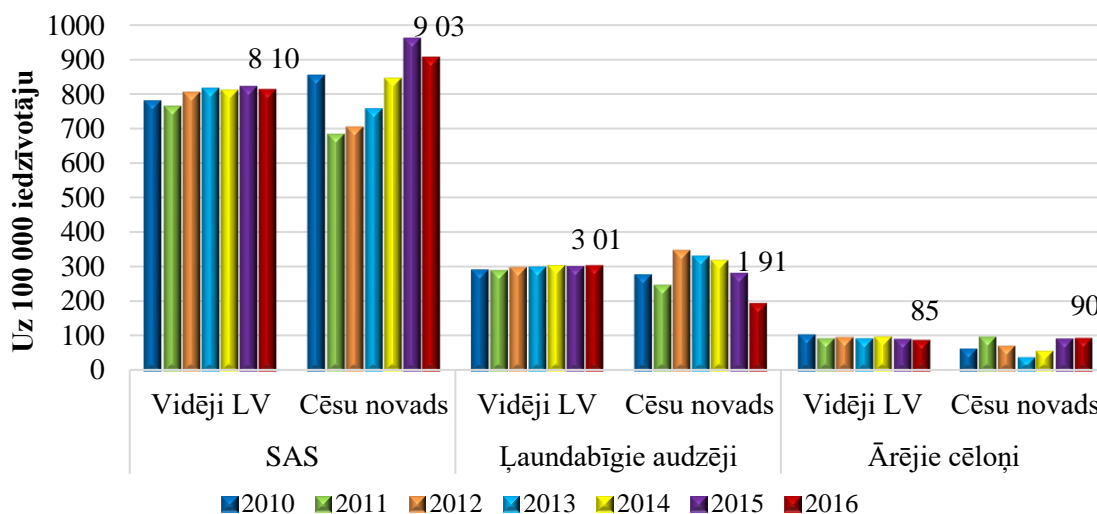
Kopumā **galvenie nāves cēloņi** Cēsu novadā, tāpat kā Latvijā, ir sirds un asinsvadu sistēmas slimības (2016. g. Cēsu novadā 60% no visiem mirušajiem), ļaundabīgie audzēji (2016. g. Cēsu novadā 13% no visiem mirušajiem) un ārējie nāves cēloņi (2016. g. Cēsu novadā 6% no visiem mirušajiem).

2. attēls. Galvenie nāves cēloņi 2016. gadā, īpatsvars procentos

Mirstība no sirds un asinsvadu sistēmas slimībām (SAS) Cēsu novadā strauji pieaug, ar pīķi 2015. gadā, kad mirstība Cēsu novadā pārsniedza vidējo rādītāju valstī par 17%. 2016. gadā mirstība no SAS Cēsu novadā saglabājas augsta, pārsniedzot vidējo rādītāju valstī par 11,5% (skat. 3. attēlu).

3. attēls. Galvenie nāves cēloņi 2010.-2016. gadā, uz 100 000 iedzīvotāju

Mirstība no ļaundabīgiem audzējiem Cēsu novadā pēdējos četros gados samazinās, 2015. un 2016. gadā mirstība bija zemāka nekā vidēji valstī, 2016. gadā reģistrēts zemākais mirstības rādītājs no ļaundabīgiem audzējiem visā periodā (191 uz 100 000 iedz.; vid. LV – 301). Priekšlaicīga mirstība (līdz 64 g.v.) no

Ļaundabīgiem audzējiem Cēsu novadā ir zema, 2016. gadā 1,5 reizes zemāka nekā vidēji valstī (68,2 uz 100 000 iedz.; vid. LV – 102). Cēsu novadā 2016. gadā augstākā mirstība ir no bronhu un plaušu audzēja, resnās, sigmoidveida un taisnās zarnas audzēja, prostatas vēža vīriešiem un krūts vēža sievietēm.

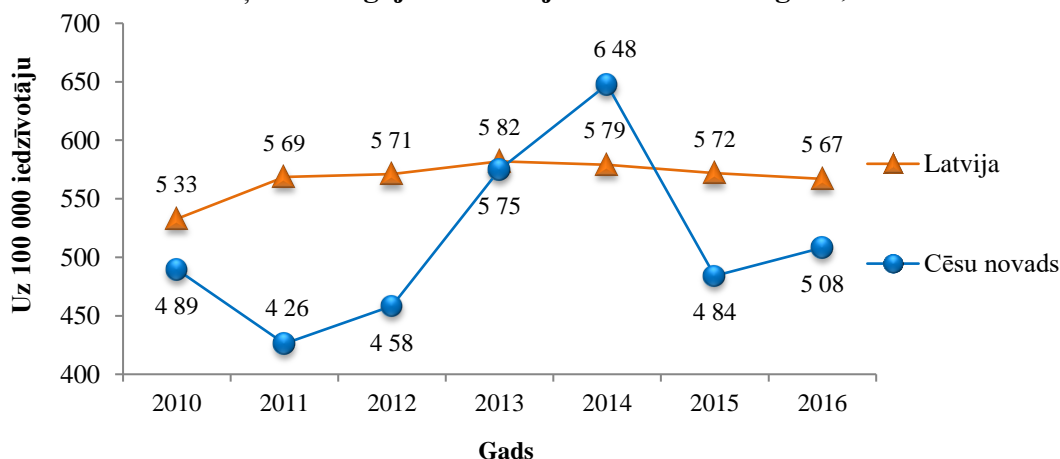
Mirstība no **bronhu un plaušu audzēja** Cēsu novadā ir zemāka nekā vidēji valstī, izņemot 2013. gadu, kad reģistrēts pieaugums. 2016. gadā mirstība no bronhu un plaušu audzēja Cēsu novadā bija par 36% zemāka nekā vidēji valstī (Cēsu nov. 30 uz 100 000 iedz., vid. LV – 48). Vīriešiem mirstība no bronhu un plaušu audzēja Cēsu novadā visā periodā ir ~6 reizes augstāka nekā sievietēm, 2016. gadā nav reģistrēts neviens nāves gadījums sievietēm.

Mirstība no **krūts vēža** sievietēm Cēsu novadā ir svārstīga; 2016. gadā ir vērojams zemākais rādītājs visā periodā (Cēsu nov. 10,8 uz 100 000 iedz., vid. LV – 43).

Arī mirstība no **prostatas audzēja** vīriešiem Cēsu novadā dinamiskā ir svārstīga; 2013. gadā nav reģistrēts neviens nāves gadījums, toties 2015. gadā mirstība no prostatas audzēja pārsniedza vidējo rādītāju valstī divas reizes, kad sasniegta augstākā mirstība no šī audzēja (Cēsu nov. – 93, vid. LV – 43). 2016. gadā rādītājs samazinājies līdz 40 gad. uz 100 000 iedz., kamēr vidēji valstī – 45 iedz. uz 100 000 iedz.

Saslimstībai ar ļaundabīgajiem audzējiem Cēsu novadā nav vērojama noteikta tendence, tomēr, izņemot 2013. un 2014. gadu, tā saglabājas zemāka nekā vidēji valstī – 2016. gadā par 10% zemāka (skat. 4. attēlu).

4. attēls. Saslimstība ar ļaundabīgajiem audzējiem 2010.-2016. gadā, uz 100 000 iedzīvotāju

Biežāk reģistrētie audzēji Cēsu novadā ir ādas audzēji, t.sk. melanoma, resnās, sigmoidveida un taisnās zarnas audzēji, bronhu un plaušu audzējs, kā arī krūts audzējs sievietēm un prostatas audzējs vīriešiem (skat. 5. attēlu).

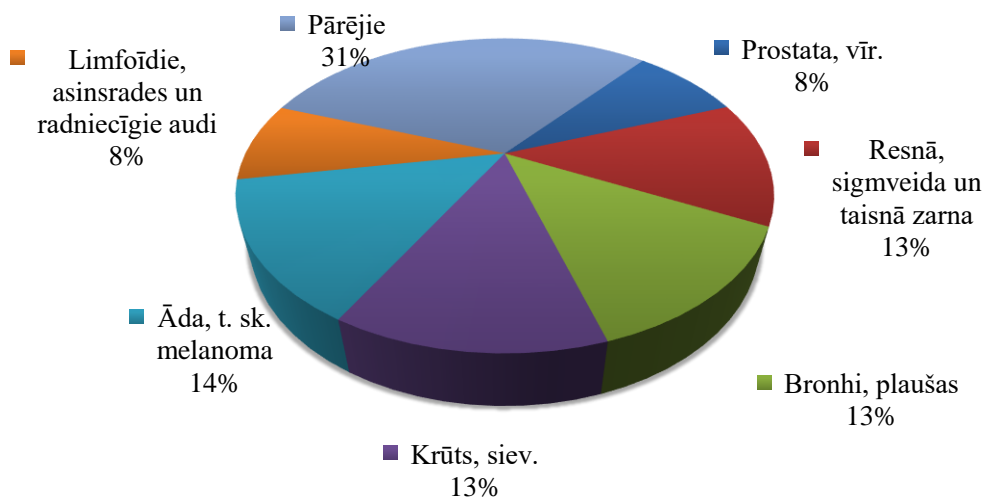
Visbiežāk reģistrētais ļaundabīgais audzējs Cēsu novadā ir **ādas vēzis, t.sk. melanoma**. Dinamikā noteikta tendence saslimstībai ar ādas audzējiem, t.sk. melanomu, nav novērota, pēdējos trīs gados reģistrēto gadījumu skaits pieaudzis; 2016. gadā saslimstība bija līdzīga kā vidēji valstī – 72 gad. uz 100 000 iedz. (vid. LV 73).

Saslimstība ar **resnās, sigmoidveida un taisnās zarnas audzējiem** dinamiskā svārstās, tomēr 2016. gadā pārsniedz valsts vidējo rādītāju par 25% (Cēsu nov. – 66 gad. uz 100 000 iedz., vid. LV – 52 gad. uz 100 000 iedz.).

2016. gadā reģistrēto saslimšanas gadījumu skaits ar **bronhu un plaušu audzēju** Cēsu novadā ir pieaudzis, pārsniedzot vidējo rādītāju valstī par 25% (Cēsu nov. – 66 gad. uz 100 000 iedz., vid. LV – 52 gad.). Dinamikā saslimstībai noteikta tendences nav.

Saslimstība ar **krūts vēzi** sievietēm Cēsu novadā ir svārstīga, 2016. gadā diagnosticēts visvairāk saslimšanas gadījumu visā periodā – 118 uz 100 000 iedz. (vid. LV 111). Noteikta tendence saslimstībai ar krūts audzēju nav novērojama, atsevišķos gados saslimstība bijusi gan augstāka, gan zemāka nekā vidēji Latvijā.

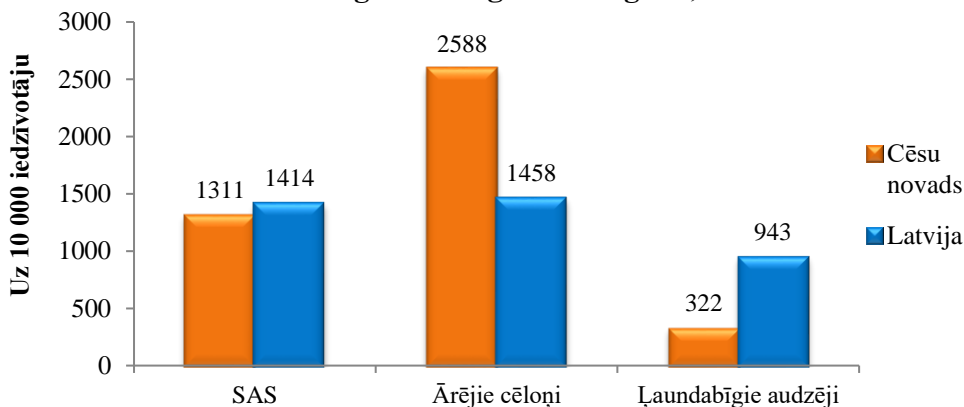
5. attēls. Biežāk diagnosticētie ļaundabīgie audzēji pēc lokalizācijas, īpatsvars Cēsu novadā 2016. gadā, procentos

Mirstība no **ārējiem cēloņiem** (piemēram, pašnāvības, transporta nelaimes gadījumi, vardarbība, dūmu un uguns iedarbe, kritieni, noslīkšana, saindēšanās) Cēsu novadā 2015. un 2016. gadā ir pieaugusi, sasniedzot 90 gad. uz 100 000 iedz. (vid. LV – 86). Cēsu novadā, līdzīgi kā citviet Latvijā, biežākais mirstības cēlonis ārējo nāves cēloņu grupā ir tišs paškaitējums, 2016. gadā mirstība bija augstāka nekā vidēji valstī (Cēsu novadā – 30, vid. LV – 19 uz 100 000 iedz.). 2016. gadā Cēsu novadā pieaudzis noslīkšanas gadījumu skaits (4 gadījumi, salīdzinot ar 0-2 gadījumiem iepriekšējos gados), relatīvajam rādītājam vairāk kā 3 reizes pārsniedzot valsts vidējo.

2016. gadā **potenciāli zaudēto mūža gadu (PZMG)** rādītājs līdz 64 gadu vecumam uz 100 000 iedzīvotāju Cēsu novadā bija par 9% zemāks nekā vidēji Latvijā (skat. tabulu). Visvairāk potenciāli zaudēto mūža gadu ir ārējo cēloņu dēļ, 2016. gadā rādītājs pārsniedza vidējo rādītāju valstī par 77% (skat. 6. attēlu). Otrs nozīmīgākais cēlonis Cēsu novadā, kura dēļ tiek zaudēts daudz mūža gadu, ir sirds un asinsvadu sistēmas slimības. PZMG rādītājs ļaundabīgo audzēju dēļ Cēsu novadā ir trīsreiz zemāks nekā vidēji Latvijā.

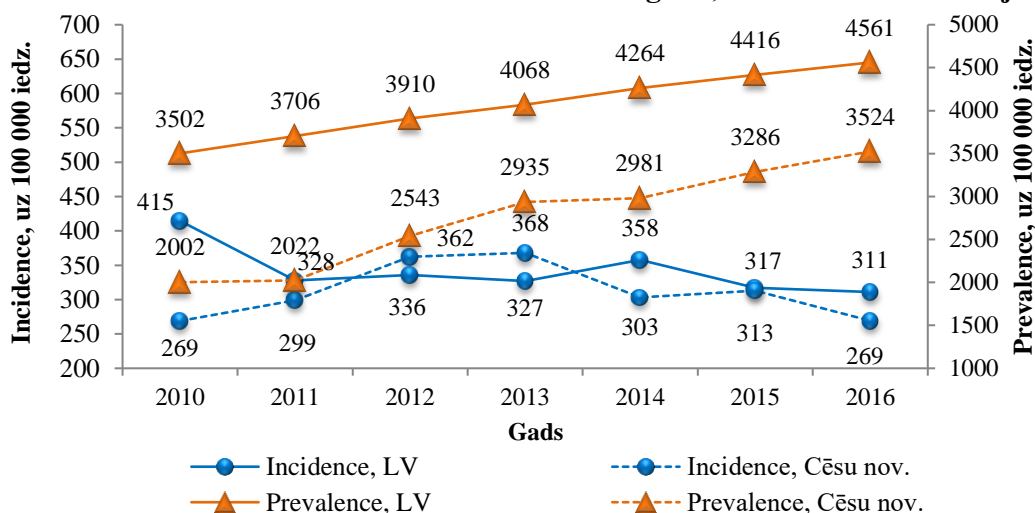
6. attēls. Potenciāli zaudētie mūža gadi 0-64 g.v. 2016. gadā, uz 100 000 iedzīvotāju

Gremošanas sistēmas slimības Cēsu novadā sastāda ap 5% no visiem nāves cēloņiem. Mirstība no gremošanas sistēmas slimībām Cēsu novadā dinamikā svārstās, tomēr 2016. gadā tā ir strauji pieaugusi, pārsniedzot vidējo rādītāju valstī par 58%. Nozīmīgākie nāves cēloņi gremošanas sistēmas slimību grupā ir kuņģa čūla un alkohola izraisītas aknu slimības.

No jauna reģistrēto saslimšanas gadījumu skaits (incidence) ar **cukura diabētu** uz 100 000 iedz. Cēsu novadā 2016. gadā ir samazinājies zem valsts vidējā līmeņa. Tāpat kopējais cukura diabēta pacientu skaits (prevalence) Cēsu novadā visos gados saglabājas zem valsts vidējā rādītāja un arī 2016. gadā ir par 23% zemāks nekā vidēji Latvijā (skat. 7. attēlu). Savukārt mirstība no cukura diabēta (kas ir ar atbilstošu veselības aprūpi novēršama) Cēsu novadā 2016. gadā ir par 28% augstāka nekā vidēji valstī.

7. attēls. Saslimstība ar cukura diabētu 2010.-2016. gadā, uz 100 000 iedzīvotāju

Saslimstība ar atsevišķām **infekcijas slimībām** – tuberkulozi, STI, hronisku C hepatītu Cēsu novadā ir zemāka nekā vidēji Latvijā (skat. tabulu). Tā kā saslimšanas gadījumu skaits Cēsu novadā ir neliels, dinamiskā noteiktas tendences nenovēro. Salīdzinot ar vidējo rādītāju valstī, 2016. gadā Cēsu novadā ir pieaudzis reģistrēto HIV saslimšanas gadījumu relatīvais skaits. Saslimstība ar ērcu pārnēsātajām slimībām pa gadiem ir svārstīga, 2016. gadā saslimstība bija zemāka, bet kopumā daudz neatskiras no sistuācijas vidēji valstī.

Ārstu relatīvais skaits (uz 10 000 iedzīvotāju) Cēsu novadā ir līdzīgs kā vidēji Latvijā – 2016. gadā Cēsu novadā bija 35,9 ārsti uz 10 000 iedzīvotāju (kopā 60 ārsti), vidēji Latvijā - 34,6. Cēsu novadā ģimenes ārstu relatīvais skaits ir nedaudz augstāks nekā vidēji Latvijā – 7,2 uz 10 000 iedzīvotāju (vid. LV 6,8).

Cēsu novadā ir augstāks **ambulatoro apmeklējumu skaits** kā vidēji valstī; rēķinot uz 1 iedzīvotāju, 2016. gadā bija 9,4 apmeklējumi (vid. LV 5,9), kas varētu liecināt par labāku aprūpes pieejamību. Arī mājas vizīšu skaits Cēsu novadā ir augstāks nekā vidēji valstī – 2016. gadā – 0,4 vizītes uz 1 iedzīvotāju (vid. LV 0,13), arī mājas vizīšu īpatsvars ambulatorajā aprūpē ir augstāks nekā vidēji valstī – 4,2% no visiem ambulatorajiem apmeklējumiem (vid. LV 2,2%).

Saīsinājumi:

CSP – Centrālā statistikas pārvalde

LV – Latvija

PREDA – Ar noteiktām slimībām slimojošu pacientu reģistrs

SAS – Sirds un asinsvadu sistēmas slimības

SSK-10 – Starptautiskā statistiskā slimību un veselības problēmu klasifikācija, 10. redakcija

SPKC – Slimību profilakses un kontroles centrs

VISUMS – Valsts infekcijas slimību uzraudzības un monitoringa sistēma